

SÜRGÜN VE
KRALLIK

CEVİRİ: TAHİRİN YÜZEL

ALBERT
CAMUS

14. BASKI

can
öykü

ALBERT CAMUS
SÜRGÜN VE
KRALLIK

L'exil et le Royaume, Albert Camus

© 1957, Éditions Gallimard, Paris

© 1996, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1996

14. basım: Mayıs 2018, İstanbul

Bu kitabın 14. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-2477-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750724770

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

ALBERT CAMUS
SÜRGÜN VE
KRALLIK

ÖYKÜ

1957 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Tahsin Yücel

♥can

Albert Camus'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yabancı, 1981

Mutlu Ölüm, 1991

Tersi ve Yüzü, 1992

Yolculuk Günlükleri, 1993

İlk Adam, 1994

Yaz, 1994

Başkaldıran İnsan, 1995

Düğün / Bir Alman Dosta Mektuplar, 1995

Sisifos Söyleni, 1997

Veba, 1997

Düşüş, 1997

Asturya'da İsyan / Bütün Oyunları 1, 2015

Caligula / Bütün Oyunları 2, 2015

Yanlışlık / Bütün Oyunları 3, 2015

Sıkıyönetim / Bütün Oyunları 4, 2015

Adiller / Bütün Oyunları 5, 2015

ALBERT CAMUS, 1913 yılında Cezayir’de dünyaya geldi. Cezayir Üniversitesi’nde sürdürdüğü felsefe öğrenimini sağlık sorunları nedeniyle yarıda bıraktı. 1938’de Paris’e gitti, ilk yapıtları *Tersi ve Yüzü* ve *Düğün* bu dönemde yayımlandı. Edebiyat dünyasına asıl girişini, 1942’de yayımlanan *Yabancı* adlı romanı ve *Sisifos Söyleni* başlıklı felsefi denemesi belirledi. Birbirini tamamlayan bu iki yapıtta, varoluşçu izler taşıyan “saçma” felsefesini geliştirdi. *Başkaldıran İnsan*, *Yaz*, *Sürgün* ve *Krallık* isimli eserleriyle hem edebiyat hem de düşünce alanlarında yetkinliğini kanıtladı. *Mutlu Ölüm* ve *İlk Adam* adlı romanları ölümünden sonra yayımlandı. 1957’de Nobel Edebiyat Ödülü’ne değer görülen ve bugün XX. yüzyıl edebiyat ve düşünce dünyasının en önemli adlarından biri kabul edilen Albert Camus, 1960 yılında trafik kazasında yaşamını yitirdi.

TAHSİN YÜCEL, 1933’te Elbistan’da doğdu. Galatasaray Lisesi’ni ve İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdi (1960). Varlık Yayınları’nda çevirmenlik ve yazı işleri müdürlüğü yaptı. Öykü derlemeleri, romanları, bilimsel araştırmaları ve kuramsal yazılarının yanı sıra, Balzac, Flaubert, Daudet, Gide, Simenon, France, Proust, Camus, Sartre, Malraux ve Duras gibi önemli Fransız yazarların yapıtlarını dilimize kazandıran Yücel, 1984’de Azra Erhat Çeviri Üstün Hizmet Ödülü’ne, 1997’de Fransız hükümeti Palmes Académiques Nişanı’na değer görüldü. Tahsin Yücel 2016 yılında aramızdan ayrıldı.

Francine'e

İçindekiler

Aldatan Kadın	13
Dönme ya da Karışık Bir Kafa	33
Dilsizler	51
Konuk	65
Jonas ya da Resim Yapan Ressam.....	81
Büyüyen Taş.....	113

ALDATAN KADIN

Camların kapatılmış olmasına karşın, otobüste bir süredir cılız bir sinek dolaşıyordu. Tuhaf mı tuhaf, bitkin bir uçuşla gidip gelmekteydi. Janine onu gözden kaybetti, sonra kocasının kımiltısız eline iniş yaptığını gördü. Hava soğuktu. Camlara çarpıp vızıldayan kumlu yelin her yükselişinde sinek titriyordu. Kış sabahının zayıf ışığında, zorlu bir sac ve dingil gürültüsü içinde araç gidiyor, sallanıyor, zorlukla ilerliyordu. Janine kocasına baktı. Dar bir alın üzerinde dik ve kır saç tutamları, geniş bir burun, düzensiz bir ağızla, Marcel somurtkan bir kır tanrısını andırmaktaydı. Yolun her çukurunda, Janine onun kendisine çarparak sıçradığını duyuyordu. Sonra, bakışı kımiltısız, yeniden cansız, uzak, ağır gövdesini ayrık bacaklarının üzerine bırakıyordu. Gömleğin kollarını geçip bileği örten gri fanilanın daha da kısalttığı tombul, kılsız elleri canlı görünüyordu yalnızca. Dizlerinin arasına konmuş küçük bez bir valizi öyle bir sıkıyorlardı ki, sineğin duraksamalı koşusunu duymaz görünüyorlardı.

Birden, yelin uğuldadığı belirgin bir biçimde duyuldu ve otobüsü çevreleyen madensi sis daha da koyulaştı. Şimdi, camların üzerine, görünmez ellerce atılırmış gibi, avuç avuç kumlar inmekteydi. Sinek ürpertili bir biçimde kanadını oynattı, ayaklarının üstünde kıvrıldı, sonra

havalandı. Otobüs yavaşladı, nerdeyse duracaktı. Sonra yel yatıştır gibi oldu, sis biraz aydınlandı ve araç yeniden hızlandı. Toza batmış görünümde ışık delikleri açılmaktaydı. Madenden oyulmuş benzeyen ince ve ağarmış iki üç hurma ağacı belirdi camda, bir an sonra da gözden silindi.

“Ne memleket!” dedi Marcel.

Otobüs maşlaklarına gömülüp uyur gibi yapan Araplarla doluydu. Kimileri ayaklarını sıranın üstüne çekmişler, arabanın devinimlerinde ötekilerden daha çok sallanıyorlardı. Sessizlikleri, aldırmaçlıkları sonunda Janine’e ağır gelmeye başlıyordu; bu dilsiz toplulukla gündür yolculuk ediyormuş gibi geliyordu ona. Oysa araba şafakta demiryolu istasyonundan yola çıkmıştı, iki saattir, soğuk sabahta, en azından yola çıktıklarında, dik çizgileri kızılımsı çevrenlere dek uzanan, taşlık, kıraç bir yayla üzerinde ilerlemekteydi. Ama yel çıkmış ve yavaş yavaş, uçsuz bucaksız uzamı yutmuştu. Bu andan sonra, yolcular hiçbir şey görmemişti artık; birbiri ardından susmuşlardı, arada bir arabaya sızan kumdan yanan gözlerini ve dudaklarını silmiş, bir tür ak gecenin içinde sessiz sessiz yüzmüşlerdi.

“Janine!” Kocasının seslenişiyile irkildi. İri ve güçlü bir kadın olduğundan, bir kez daha bu adın ne denli gülünç olduğunu düşündü. Marcel küçük örnek çantasının nerede olduğunu bilmek istiyordu. Janine ayağıyla sıranın altını araştırdı, bir nesneye rastladı, onun bu çanta olduğuna karar verdi. Gerçekten de biraz soluksuz kalmadan eğilip bakması olanaksızdı. Oysa kolejde jimnastikte birinciydi, soluğu tükenmezdi. Bu denli çok mu olmuştu? Yirmi beş yıl. Özgür yaşamla evlilik arasında duraladığı daha dünmüş gibi geldiğine, belki yalnız başına yaşlanacağı şu günü bunalımla düşündüğü de daha dünmüş gibi geldiğine göre, yirmi beş yıl hiçbir şey değil demektir. Yalnız değil,

hiç yanından ayrılmak istemeyen Őu hukuk ğrencisi de Şimdi yanında bulunuyordu. Biraz ufak olmasına, doymaz ve kısa gülüŐünü de, fazla çıkık kara gözlerini de sevmemesine karşın, onu kabul etmiŐti sonunda. Ama bu memleketin Fransızlarıyla paylaŐtıđı yaŐama cesaretini seviyordu. Olaylar ya da insanlar, beklediği gibi çıkmadığı zamanlardaki ŐaŐkın görünüŐünü de seviyordu. Özellikle, sevilmeyi seviyordu, o da hep üstüne titremiŐti. Kendisi için var olduğunu öyle sık duyuruyordu ki Marcel gerçekten var ediyordu onu. Hayır, yalnız değildi...

Otobüs, durmadan iŐaretler vererek, görünmez engeller arasında yol açıyordu kendine. Bu arada, arabada hiç kimse kımıldamıyordu. Janine birden kendisine baktığını sezinledi ve geçidin öbür yanında kendisinininkinin uzantısı olan sıraya baktı. Bu adam Arap değildi, yola çıktıklarında bunu fark etmemiŐ olmasına ŐaŐtı. Fransız Sahra birliklerinin üniformasını giymiŐ, iyice yađızlaŐmıŐ, uzun ve sivri akal yüzünün üstüne bez bir kep geçirmiŐti. Yüzünde bir tür somurtma, açık renk gözleriyle aralıksız inceliyordu kendisini. Janine birden kızardı, sis ve yel içinde hep önüne bakan kocasına döndü. Mantosuna sarındı. Ama Fransız asker hep gözlerinin önündeydi, uzun ve ince. zerine uydurulmuŐ kısa ceketiyile öylesine inceydi ki, kuru ve ufalanıcı bir madde-den, bir kum ve kemik karıŐımından yapılmıŐa benziyordu. nndeki Arapların zayıf ellerini ve yanık yüzlerini o zaman gördü, kocasıyla kendisinin zor oturdukları sıralar üzerinde, geniş giysilerine karşın çok rahat göründüklerini ayırımsadı. Mantosunun eteklerini topladı. Oysa, o denli ŐiŐman değildi, iri ve dolgundu daha çok, Őehvetliydi, biraz çocuksuz yüzü, ılık ve dinlendirici olduğunu bildiği bu iri bedenle çeliŐen körpe, açık renk gözleriyle hl arzulanır durumdaydı; erkeklerin bakıŐları altında iyice sezerdi bunu.

Hayır, hiçbir şey onun sandığı gibi olmuyordu. Marcel gezisine kendisini de götürmek istediği zaman, karşı çıkmıştı buna. O bu yolculuğu uzun zamandır, tam olarak savaş sonundan, işlerin yeniden yoluna girdiği andan beri düşünüyordu. Savaştan önce hukuk öğreniminden vazgeçince, ailesinden aldığı ufak kumaş tecimi onları oldukça iyi yaşatmaktaydı. Kıyıda, gençlik yılları mutlu olabilirdi. Ama kocası bedensel çabayı fazla sevmezdi, kısa sürede onu plajlara götürmez olmuştu. Küçük araba yalnızca pazar gezisi için kent dışına çıkarıyordu onları. Geri kalan zamanda bu yarı yerli, yarı Avrupalı semtin kemerlerinin gölgesinde, çok renkli kumaşlarla dolu mağazasında oturmayı yeğliyordu. Dükkânın üstünde, Arap örtüleri ve Barbès mobilyalarıyla süslü, üç odada yaşıyorlardı. Çocukları olmamıştı. Panjurları yarı kapalı tutarak sürdürdükleri yarı gölgede yıllar geçmişti. Yaz, plajlar, gezintiler, hatta gök bile uzaktı. Marcel'i işten başka hiçbir şey ilgilendirmez görünüyordu. Onun gerçek tutkusunu anladığını sanıyordu; paraydı bu tutku, neden, pek bilmiyordu ya, bundan hoşlanmıyordu. Ne de olsa kendisi de yararlanıyordu bundan. Marcel cimri değildi; cömertti tersine, hele kendisine karşı. "Benim başıma bir şey gelirse, güvende olursun," diyordu. Gerçekten de yokluktan korunmak gerekir. Ama en basit gereksinim olmayan şey karşısında nereye sığınılacaktı? Arada sırada, bulanık bir biçimde duyduğu şey buydu. Bu arada, Marcel'in defterlerini tutmasına yardım ediyor, bazı bazı da onun yerine dükkâna bakıyordu. En çetin sıcaklığın tatlı sıkıntı duyusunu bile öldürdüğü yaz mevsimiydi.

Birdenbire, tam da yaz ortasında, savaş, Marcel'in askere alınması, sonra çürüğe çıkarılması, kumaş yokluğu, duran işler, ıssız ve sıcak sokaklar. Bundan sonra bir şey olursa, artık güvencede olmayacaktı. İşte bunun ne-

denle kumaşlar pazara döner dönmez, Marcel araçlardan kurtulmak ve malını Arap satıcılara doğrudan satmak için yüksek yaylaları ve Güney'in köylerini dolaşmayı tasarlamıştı. Kendisini de götürmek istemişti. Ulaşımın güç olduğunu biliyordu, soluma zorluğu vardı, beklemeyi yeğlerdi. Ama Marcel inat etmiş, o da isteğini geri çevirmek fazla güç gerektireceği için boyun eğmişti. Şimdi de yoldaydılar işte, hiçbir şey tasarladığına benzemiyordu gerçekten. Sıcaktan, sinek sürülerinden, anason kokularıyla dolu pis otellerden korkmuştu. Soğuğu, bıçak gibi kesen yeli, bu buzultaşlarla dolu, nerdeyse kutup yaylalarını düşünmemişti. Hurma ağaçları ve yumuşak kumlar düşlemişti. Şimdi çölün bu olmadığını, yalnızca taş, her yanda taş, taşları arasında yalnızca kuru buğdaygiller biten yerde olduğu gibi yalnızca taş tozunun, gıcırıtılı ve soğuk taş tozunun egemen olduğu gökte de taş.

Otobüs birden durdu. Şoför şu yaşamı boyunca anlamadan işittiği dilde birkaç sözcük söyledi ortaya. "Ne oldu?" diye sordu Marcel. Şoför, bu kez Fransızca, karbüratörün kumdan tıkanmış olması gerektiğini söyledi, Marcel bir kez daha bu ülkeye lanet etti. Şoför otuz iki dişini göstererek güldü, bunun hiç önemli olmadığını, karbüratörü açacağını, sonra gideceklerini söyledi. Kapıyı açtı, aynı anda yüzlerini binlerce kumla döverek soğuk yel arabanın içine doldu. Tüm Araplar burunlarını maşlaklarının içine daldırıp toparlandılar. "Kapıyı kapat," diye haykırdı Marcel. Şoför kapıya doğru gelirken gülüyordu. Ağır ağır, araçlığın altından birkaç alet aldı, sonra sisin içinde ufacık, arabanın önünde görünmez oldu, kapıyı kapatmadan. Marcel içini çekiyordu. "Yaşamında hiç motor görmediğinden kuşkun olmasın." "Bırak!" dedi Janine. Birden, yerinden sıçradı. Yolda, arabanın hemen yanında, kumaşlara sarılı gölgeler duruyordu kımıldama-

dan. Maşlağın başlığının altında ve bir örtü siperinin ardında, yalnızca gözleri görünüyordu. Kim bilir nereden gelmiş, sessiz sessiz yolculara bakıyorlardı. “Çobanlar,” dedi Marcel.

Arabanın içinde, sessizlik tamdı. Tüm yolcular, başlarını önlerine eğmiş, bu sonu gelmez yaylalara kapıp koyverilmiş yelin sesini dinler gibiydiler. Janine, birdenbire, nerdeyse tam bir bagaj yokluğu karşısında şaşırıp kaldı. Demiryolu istasyonunda, şoför kendi bavullarıyla birkaç balyayı çatıya çıkarmıştı. Arabanın içinde, filelerde, yalnızca budaklı değnekler ve düz sepetler görünüyordu. Görünüşe bakılırsa, tüm bu Güney insanları elleri boş yolculuk ediyorlardı.

Şoför geri döndü, hep öyle diri. Onun da yüzünü maskelemekte kullandığı örtüler üzerinde gözleri tek başlarına gülüyordu. Yola çıkılacağını haber verdi. Kapıyı kapattı, yel sustu, camlar üzerinde kum yağmuru daha iyi duyuldu. Motor öksürdü, sonra soluğu kesildi. Uzun uzun marşla desteklendikten sonra, en sonunda döndü ve şoför gaza basarak bağırttı. Büyük bir hıçkırık içinde, otobüs yeniden yola çıktı. Çobanların hep kımlıtsız duran paçavra kitlesinden bir el kalktı, sonra, arkalarında, siste silindi. Nerdeyse hemen sonra, araç daha da kötüleşen yolun üstünde zıplamaya başladı. Araplar sarılıp sallanıyorlardı durmadan. Bu arada Janine uykusunun geldiğini duyuyordu, birden önünde kadıhindi dolu bir küçük, sarı kutu belirdi. Çakal-asker kendisine gülümsüyordu. Duraladı, aldı, teşekkür etti. Çakal kutuyu cebine koydu ve gülümsemesini bir solukta yuttu. Şimdi, dosdoğru önüne, yola bakıyordu. Janine Marcel’e döndü ve yalnızca sağlam ensesini gördü. Camlardan, çukurlara doldurulmuş topraklardan yükselen daha yoğun sise bakıyordu.

Saatlerdir gidiyorlardı ve yorgunluk arabada her

türlü yaşamı söndürmüştü, birden dışarıda haykırışlar çınladı. Maşlaklı çocuklar, topaçlar gibi kendi çevrelerinde dönerek, zıplayarak, el çırparak otobüsün çevresinde koşuyordu. Otobüs şimdi basık evlerle çevrili bir sokakta ilerlemekteydi; vahaya giriyorlardı. Yel hep esiyor, ama duvarlar kum parçacıklarını durduruyordu, ışığı karartamıyorlardı artık. Bununla birlikte, gökyüzü hep kapalıydı. Çılgınlıklar ortasında, büyük bir fren gürültüsü içinde, araba pis camlı bir otelin kerpiç kemerleri önünde durdu. Janine indi, sokakta, sallandığını duydu. Evlerin yukarısında, sarı ve ince bir minare görüyordu. Solunda, daha şimdiden vahanın ilk hurma ağaçları belirlemekteydi, onlara doğru gitmek isterdi. Ama öğleye yakın olmakla birlikte, soğuk keskindi, yelden titredi. Marcel'den yana döndü, önce askerin kendisine doğru geldiğini gördü. Onun gülümsemesini ya da selamını bekliyordu. Ama asker kendisine bakmadan geçti yanından, sonra gözden silindi. Marcel'se kumaş sandığını, otobüsün çatısına yerleştirilmiş kara bir yol sandığını indirtmekle uğraşıyordu. Kolay olmayacaktı. Bagajlarla yalnız şoför ilgileniyordu ve çatının üstüne dikilmiş, arabanın çevresinde toplanmış maşlaklar halkasının önünde söylev çekmeye hazırlanıyordu. Janine, kemikten ve deriden oyulmuş benzeyen yüzlerle çevrili, gırtlaktan gelen seslerle kuşatılmış durumda, birden yorgunluğunu duydu. Sabırsızlıkla şoföre seslenen Marcel'e "Ben yukarı çıkıyorum," dedi.

Otele girdi. Patron –zayıf ve sessiz bir Fransız– kendisi karşıladı. Birinci kata, sokağa bakan bir kapalı balkon üzerinde, içinde yalnızca bir demir yatak, beyaz lake boyalı bir iskemle, perdesiz bir giysilik ve kamyş bir paravanın ardında, lavabosu ince bir kum tozuyla kaplı bir tuvaletten başka bir şey yokmuş gibi görünen bir odaya götürdü. Patron kapıyı kapatınca, Janine kireç badanalı

Çıplak duvarlardan gelen soğuşu duydu. Çantasını nereye koyacağını, nereye oturacağını bilemiyordu. Ya yatacak ya ayakta duracak, her iki durumda da titreyecekti. Çantası elinde, ayakta dikiliyordu, gözleri tavanın yanında gökyüzüne açılan bir tür mazgal deliğine dikili. Bekliyor, ama neyi beklediğini bilmiyordu. Yalnızca yalnızlığını, bir de içine işleyen soğuşu ve yüreğın olduğu yerde daha büyük bir ağırlığı duyuyordu. Düşlere dalıyordu, gerçekte sokaktan Marcel'in bağırılarıyla yükselen gü-rültülere nerdeyse sağır, bunun tersine; mazgaldan gelen ve şimdi, izlenimine göre, çok yakın olan hurma ağaçları arasında yelin çıkardığı ırmak uğultusuna daha duyarlıydı. Sonra yel iyice sertleşir gibi oldu, yumuşak su sesi dalgaların ıslığına dönüştü. Duvarların ardında, fırtınadan eğilip eğilip kalkan, dik ve esnek bir hurma ağaçları denizi tasarlıyordu. Hiçbir şey beklediğine benzemiyordu, ama bu görünmez dalgalar yorgun gözlerini ferahlatmaktaydı. Ağır, kolları sarkık, biraz kambur, ayakta duruyor, ağırlaşmış bacakları boyunca soğuk yükseliyordu. Dik ve esnek hurma ağaçlarını, bir zamanlar kendisi olan genç kızı düşlüyordu.

Yıkanıp arındıktan sonra, yemek odasına indiler. Çıplak duvarlara, pembe ve mor bir reçele batmış deve ve hurma ağacı resimleri yapmışlardı. Kemerli pencere-lerden cimri bir ışık gelmekteydi. Marcel, otelin patronundan satıcılar konusunda bilgi alıyordu. Sonra kısa ceketinde askeri bir nişan taşıyan yaşlı bir Arap onlara hizmet etti. Marcel dalmıştı, ekmeğini koparıyordu. Karısının su içmesine engel oldu. "Kaynatılmamış. Şarap iç." O bunu sevmiyordu, şarap ağırlaştırıyordu kendisini. Sonra, listede domuz vardı. "Kuran domuzu yasaklar. Ama Kuran, iyi pişmiş domuzdan hastalık gelmediğini bilmiyordu. Bizler yemek yapmasını biliyoruz. Ne düşünü-

yorsun?” Janine hiçbir şey düşünmüyordu ya da belki aşçıların peygamberler üzerindeki etkisini düşünmekteydi. Ertesi sabah daha da güneye gideceklerdi: öğleden sonra tüm önemli satıcıları görmek gerekiyordu. Marcel yaşlı Arap’tan kahveyi çabuk getirmesini istedi. Adam, gülümsemeden başıyla onayladı, ufak adımlarla çıktı. “Sabah usuldan usuldan, akşam ağırdan ağırdan,” dedi Marcel gülerek. Kahve gene de geldi. Çabucak başlarına dikip tozlu ve soğuk sokağa çıktılar. Marcel, bavulu taşımamasına yardım etmesi için genç bir Arap’ı çağırdı, ama ilke gereği ücreti tartıştı. Janine’e bir kez daha iletmiş karnısı, kendilerine dörtte birini versinler diye her zaman iki katını istedikleri gibi bulanık bir ilkeye dayanmaktaydı. Janine, keyfi kaçmış durumda, iki taşıyıcıyı izliyordu. Kalın mantosunun altına yün bir giysi giymişti, daha az yer tutmak isterdi. İyi pişmiş olmakla birlikte domuz, bir de içtiği azıcık şarap, içine sıkıntı vermekteydi.

Ağaçları toz içinde bir küçük park boyunca yürüyorlardı. Karşılarından Araplar geliyor, kendilerini görmüş gibi davranmadan, maşlaklarının eteklerini toplayarak çekiliyorlardı. Paçavralar içinde oldukları zaman bile, kentnin Araplarında olmayan bir gurur havası buluyordu onlarda. Janine kalabalık içinde kendisine bir yol açan sandığı izliyordu. Aşiboyası bir toprak kalenin kapısından geçtiler, aynı madensi bitkiler dikili olan ve dipte, en geniş yanında, kemerler ve dükkânlar bulunan bir küçük alana geldiler. Ama alanın üzerinde, top mermisi biçiminde mavi kireç badanalı bir yapının önünde durdular. İçeride, yalnızca giriş kapısından ışık alan tek odada, parlak bir tahtanın arkasında, ak bıyıklı bir yaşlı Arap duruyordu. Çaydanlığı çok renkli üç küçük bardağın üstünde yükseltip alçaltarak çay koymaktaydı. Daha dükkânın yarı karanlığında herhangi bir şey fark etmelerine zaman kalmadan, Marcel’le Janine’i eşikte naneli çayın taze ko-

kusu karşıladı. Eşiği ve ortalığı dolduran kartpostal askılarını, kalaylı çaydanlık, fincan ve tepsi bezeklerini geçerc geçmez, Marcel kendini tezgâhın önünde buldu. Janine girişte kaldı. Işığı kesmemek için biraz çekildi. O anda, yaşlı satıcının arkasında, yarı karanlıkta, dükkânın dibini tümüyle dolduran kabarık çuvallar üzerinde oturan ve gülümseyerek kendilerine bakan iki Arap'ı gördü. Duvarlar boyunca kırmızılı karalı halılar, işlemeli atkılar sarkıyordu, yer torbalar ve hoş kokulu tohumlarla dolu küçük sandıklarla kaplıydı. Tezgâhın üstünde, kefelere pırıl pırıl bakırdan bir teraziyle baskıları silinmiş eski bir metrenin çevresinde, kelle şekerler sıralanıyordu, bunlardan biri mavi kaba kâğıttan kundak bezlerinden çıkmış, tepesinden tükenmeye başlamıştı. Yaşlı satıcı çaydanlığı tezgâha bırakıp da merhaba dediği zaman, çay kokusunun ardından odada dalgalanmakta olan yün ve baharat kokusu belirirdi.

Marcel, çabuk çabuk, işten sözederken başvurduğu şu alçak sesle konuşuyordu. Sonra sandığı açıyor, kumaş ve atkılarını gösteriyor, mallarını yaşlı satıcının önüne sermek için teraziye ve metreyi itiyordu. Sinirleniyor, sesini yükseltiyor, olur olmaz gülüyordu, beğenilmek isteyen, ama kendine güvenemeyen bir kadını andırmaktaydı. Şimdi, ellerini genişçe açmış, alışveriş öykünüsü yapıyordu. Yaşlı adam başını salladı, çay tepsisini arkasındaki iki Arap'a geçirdi, yalnız birkaç sözcük söyledi, bunlar da Marcel'in cesaretini kırar gibi göründü. Marcel kumaşlarını topladı, sandığa istif etti, sonra alnında pek olanaklı olmayan bir teri kuruladı. Küçük hamalı çağırıldı ve kemerlere doğru gittiler. İlk dükkânda, satıcı başlangıçta aynı yukarıdan havayı takınmış olmasına karşın, biraz daha mutlu oldular. "Kendilerini Tanrı sanıyorlar," dedi Marcel, "ama satıyorlar da! Yaşam herkes için zor."

Janine yanıt vermeden arkadan geliyordu. Gökyüzü

Albert Camus'nün genç yaşta ölümünden sonra Jean-Paul Sartre şunları yazmıştı: "Uzun süre düşünmeden seçimini yapmayan, bir kez seçince de buna bağlı kalan ender insanlardandı. Camus'nün insancılığında, ansızın bastıran ölüme karşı insanca bir davranış varsa; mutluluk yolunda giriştiği o gururlu, katıksız araştırma, insana bu denli aykırı gelen ölüme dayanıyor, ölümlle besleniyorsa; Camus'nün yapıtını da, bu yapıttan ayrı düşünölemeyecek yaşamını da, varlığın her ânını ölümün elinden kapam bir insanın katıksız, başarılı denemesi olarak görebiliriz."

Kırk dört yaşındayken Nobel Edebiyat Ödölü'nü kazanan Albert Camus, *Sürgün ve Krallık*'ta yer alan altı öyküde; acıma, güçsüzlük, iyilik, kötölük gibi insanın temel durumlarını, davranışlarını yönlendiren kurban ve cellat ikilemini ele alıyor.

